

1. Vývoj globální ekonomiky v letech 2006 až 2009

Od poloviny roku 2006 zažívala světová ekonomiky robustní růst. Nezaměstnanost se v mnohých částech světa dostala na historická minima. Nadprůměrně rostly i ekonomiky Německa či Japonska, u nichž předtím nebyla silná dynamika obvyklá. Velmi prudce posilovaly kurzy akcií a ceny nemovitostí, jejichž nákupy byly motivovány příznivými úrokovými sazbami pro financování umožněnými bezproblémovou inflací. Možnost pořízení nemovitosti se otevírala pro stále větší počet i méně bonitních klientů.

Zhruba od poloviny roku 2007 začal být již zřetelně patrný útlum přicházející na trh nemovitostí v USA. Přinesl neklid i na finanční trhy v obavách, jak se projeví stále hůře splácené hypoteční úvěry - mimoto nakoupené jako podkladová aktiva složitých investičních instrumentů -, v rizikovém profilu i dalších bank a finančních institucí. V závěru roku 2007 již bylo jasné, že americká úvěrová krize je horší než se očekávalo a zvyšuje pravděpodobnost recese v USA. Ochlazenou úvěrovou aktivitu nezlepšilo ani snížení úrokových sazeb americké centrální banky z počátku roku 2008, nejrozsáhlejší za předchozích 25 let.

Prudká korekce akciových trhů v jarních měsících roku 2008 odrážela obavy, že mohou nastat pády některých bank. Reagovala i na stále jasnější signály, že ekonomika USA směřuje do recese a také na další očekávané otřesy v Evropě. Finanční krize nabyla globálních rozměrů. Přes zmražené úvěrové aktivity pak vyústila i ve světovou krizi ekonomickou.

Zpočátku panovaly představy, že finanční krize zasáhne spíše Evropu a Asii než USA, protože USA byly v převážně dlužnické pozici a finanční šok postihuje v první řadě věřitele. Ukázalo se však, že odlišná struktura ekonomik (především podílů výdajových složek HDP) následně favorizovala spíše Asii a velké rozvíjející se ekonomiky obecně. Ty nakonec posílily své pozice – Čína se stala v roce 2009 světovou ekonomikou číslo dvě. Spojené státy, v jejichž finančním systému měla krize původ (rizikové hypoteční půjčky převáděné sekuritizací do bilancí bank téměř po celém světě), doplatily na uvedený vývoj prudkým zhoršením vnitřního zadlužení, citelnou ztrátou zájmu o svá aktiva ze strany zahraničních investorů a následnou výraznou deprecii dolaru jako světové rezervní měny.

Krize byla spojena i s dalšími konotacemi. Světový obchod zbožím a službami se v roce 2009 meziročně propadl ve vývozech o 10,8 %, v dovozech o 11,3 %. Výrazněji poklesly zbožové obchody (-13 %, resp. -14,3 %). Ztrátu tempa přinesl už rok 2008, kdy byla dynamika ve srovnání s rokem 2007 v obchodu zbožím a službami jen asi třetinová.

Prudký růst ceny ropy převyšující 150 dolarů za barel a růst cen komodit pro potravinářský průmysl vyvolávaly v roce 2008 obavy z inflace. Ty se však nepotvrdily. Naopak, světová hospodářská krize a velmi pomalý výstup z ní doprovázený nevýrazným růstem cen nastolily obavy z deflace. Autoritativní ekonomové a finančníci začali hovořit o tzv. „novém normálu“, předpokládajícím velmi pomalý ekonomický růst se stagnací cen (takovýto vývoj zažilo např. Japonsko během 90. let minulého století). I když k oživení světové ekonomiky v roce 2010 nakonec došlo, přispěly k němu především zmíněné velké rozvíjející se ekonomiky skupiny BRIC¹ s tempy HDP převyšujícím troj- až čtyřnásobně tempa ekonomiky USA či Evropské unie. Nejistoty budoucího vývoje pak dokládají kolísavé hodnoty předstihových indikátorů ještě i z podzimu roku 2010, které pravděpodobnost „nového normálu“ zvyšují.

¹ Brazílie, Rusko, Indie a Čína.